

СПРАВА «ЯХИМОВИЧ ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF YAKHIMOVYCH v. UKRAINE)

(Заява № 23476/15)

Стислий виклад рішення від 16 грудня 2021 року

У лютому 2012 році заявник звернувся до особи з проханням про допомогу у пошуку найманих вбивць для вчинення вбивства знайомого. Про це було повідомлено працівників міліції, які організували проведення негласних слідчих дій зі збору доказів проти заявника та залучили таємного агента, якого заявник найняв для вбивства в обмін на певну суму коштів, частина з яких була одразу сплачена.

Пізніше таємний агент показав заявнику постановну фотографію вбивства та отримав від нього решту грошових коштів за вбивство. Заявника затримали.

Під час досудового розслідування та судового розгляду заявник не визнавав себе винним і стверджував, що його підставили.

Микитівський районний суд міста Горлівки неодноразово викликав таємного агента, залученого працівниками міліції, як свідка та зобов'язував здійснити його привід до суду, але безуспішно. У жовтні 2013 року заявника було визнано винним в організації замаху на вбивство та обрано покарання у виді позбавлення волі на строк одинадцять років.

Заявник подав апеляційну скаргу стверджуючи, що він став потерпілим від провокації працівників міліції. Апеляційний суд Донецької області залишив без змін вирок заявника, однак встановив, що він не міг вважатися «організатором» злочину, а скоріше «підбурювачем» згідно з відповідними положеннями Кримінального кодексу України, і зменшив строк покарання до десяти років.

Зазначений вирок та обране покарання було залишено без змін Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 1 та підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що він став потерпілим від провокації працівників міліції, а також, що він не зміг допитати свідка сторони обвинувачення під час судового розгляду.

Розглянувши скаргу заявника Європейський суд дійшов висновку, що національні суди належним чином не розглянули твердження заявника про підбурювання працівників міліції і констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Європейський суд зауважив, що упродовж провадження заявник послідовно, прямо чи опосередковано, висував скаргу на провокацію. Водночас негласні слідчі дії працівників міліції щодо заявника розпочалися на підставі показань та за відсутності санкції або нагляду будь-якого органу влади поза межами підрозділу міліції, який її проводив. Це відповідало чинному на той час законодавству, хоча у своїй практиці Суд послідовно наголошував на важливості судового чи іншого незалежного наглядового механізму у цій сфері.

Щоб ефективно розглянути скаргу заявника на провокацію, національні суди мали встановити у змагальному провадженні підстави для проведення слідчих дій, ступінь залучення працівників міліції до кримінального правопорушення та характер будь-якого підбурювання чи тиску, яким був підданий заявник.

Європейський суд зауважив відсутність поважних підстав для відсутності таємного агента у судовому засіданні, адже факт його перебування під вартою не означав, що він був недоступний, а те, що він перебував під контролем органів державної влади і тому, в принципі, міг бути доставлений до суду.

Також Європейський суд звернув увагу, що національні суди, засудивши заявника як «підбурювача», майже не прокоментували, наскільки точно ця роль узгоджувалася з його очевидними ваганнями та активною поведінкою таємного агента.

Європейський суд зазначив, що від національних судів вимагалось надати більш детальне обґрунтування, аби переконати у належному розгляді ними скарги заявника на підбурювання і хоча наведених процесуальних недоліків, взятих окремо, могло бути недостатньо, щоб підірвати загальну справедливість кримінального провадження щодо заявника, у сукупності вони мали такий ефект.

Європейський суд зробив висновок, що наведених міркувань достатньо, щоб окремо не розглядати скаргу заявника за пунктом 1 і підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо визнання допустимим доказом показань таємного агента, якого заявник не зміг допитати під час судового розгляду.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Оголошує одноголосно заяву прийнятною;

2. Постановляє шістьма голосами проти одного, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з неналежним розглядом національними судами скарги заявника на підбурювання з боку працівників міліції;

3. Постановляє шістьма голосами проти одного, що немає необхідності розглядати окремо скаргу заявника за пунктом 1 і підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо визнання допустимим доказом показань I., якого заявник не зміг допитати під час судового розгляду;

4. Постановляє шістьма голосами проти одного, що:

(a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу

(i) 3 600 (три тисячі шістсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

(ii) 5 000 (п'ять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

5. Відхиляє одноголосно решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.».